

ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПОТЕНЦІАЛ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Усі фактори впливу на потенціал системи охорони здоров'я пропонуємо поділяти на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів відносимо:

1. Фінансово-економічні фактори. В даному напрямку варто оцінити рівень державного фінансування системи охорони здоров'я; стан економічного розвитку держави та прогнози динаміки; інвестиційну спроможність; ефективність використання державних фінансових ресурсів. Відповідно потрібно оцінити як власне державне фінансування системи охорони так і фактори впливу на нього, тобто стан економічної системи та перспективи її розвитку.

2. Організаційно-управлінські фактори є складними детермінантами, що визначають ефективність функціонування системи охорони здоров'я. Від врахування даних факторів в прогнозуванні розвитку системи охорони здоров'я залежить рівень адаптивності, стійкості та безпечності системи в кризових умовах. Ключовими елементами організаційно-управлінських факторів розвитку системи охорони здоров'я та її потенціалу є: інституційна структура законодавчої та виконавчої влади в цілому та державного управління системою охорони здоров'я зокрема; система прийняття та реалізації державно-управлінських рішень та їх вплив на розвиток системи охорони здоров'я; рівень автономії закладів охорони здоров'я, зокрема фінансової, управлінської та медичної; рівень цифровізації системи управління на усіх рівнях; налагоджена система контролю, моніторингу та оцінки ефективності; наявність механізмів антикризового управління та рівень його адаптивності до діяльності в умовах невизначеності.

3. Інфраструктурно-технологічні фактори розвитку системи охорони здоров'я. Розвиток сучасної системи охорони здоров'я сьогодні неможливо уявити без потужного фундаменту, який складається з фізичної інфраструктури та проривних технологій.

Ці фактори визначають не лише якість лікування, а й доступність медицини для кожного громадянина. Інфраструктурно-технологічні фактори є базовою складовою потенціалу системи охорони здоров'я, оскільки визначають її матеріальну, технічну та цифрову спроможність забезпечувати безперервне надання медичної допомоги як у штатному, так і в кризовому режимі. Тому відповідно пропонуємо їх групувати наступним чином: мережа закладів охорони здоров'я та її спроможність забезпечити доступність медичних послуг усім верствам населення незважаючи на географічне розташування; матеріально-технологічна база, зокрема впровадження високотехнологічного обладнання як для лікування так і для управління та забезпечення безпеки та адаптивності; логістична інфраструктура, що дозволяє забезпечити взаємодію між закладами охорони здоров'я; впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій та технологій штучного інтелекту; резервні та автономні потужності, що визначають рівень потенціалу системи охорони здоров'я; фармацевтичні потужності та інновації для забезпечення ліками.

4. Кадрові фактори. Людські ресурси забезпечують функціонування системи охорони здоров'я, якість медичних послуг, інституційну стійкість та здатність до розвитку в довгостроковій перспективі. «Тривалий час у медичній системі нашої держави, як і в інших країнах світу, спостерігається негативна динаміка щодо кадрового забезпечення, що проявляється у зниженні забезпеченості лікарським та молодшим медичним персоналом з відповідною медичною освітою та рівня укомплектованості посад лікарів і медичних сестер. Протягом останніх років в Україні відбувається масштабне реформування системи охорони здоров'я. Однією з ключових вимог медичної реформи є забезпеченість медичних закладів необхідним медичним

персоналом для того, щоб відповідний лікувально-профілактичний заклад зміг укласти договір із Національною службою здоров'я України й отримав достатній рівень фінансування» [1].

Характеризуючи кадрові фактори варто наголосити на таких їх складових:

- кількісне та структурне забезпечення медичними, управлінськими та іншими кадрами;
- кваліфікаційний рівень забезпечення медичними та управлінськими кадрами;
- система безперервного професійного розвитку;
- система підготовки та перепідготовки медичних та управлінських кадрів;
- систем підготовки та атестації наукових кадрів для системи охорони здоров'я;
- рівень кадрової мобільності та адаптивності;
- систем мотивації та удосконалення умов праці медичних працівників.

Відповідно до цього кадрові фактори розвитку системи охорони здоров'я являють собою сукупність кількісних, якісних, мотиваційних, управлінських та адаптивних характеристик людських ресурсів, що визначають спроможність системи забезпечувати доступність, якість і безперервність медичної допомоги.

5. Ментально-психологічні фактори впливають як на поведінку населення, так і на функціонування медичного персоналу та управлінських структур. Вони визначають, як населення та медичні працівники сприймають медицину, чи довіряють вони їй та наскільки активно готові дбати про своє здоров'я. Досить часто ментальні фактори визначають особливості формування національної системи охорони здоров'я на чому наголошують вітчизняні дослідники, зокрема Є.В. Андреев [2], який структурував ментально-культурні фактори наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1. Структуризація культурно-ментальних факторів впливу на національні системи охорони здоров'я

КУЛЬТУРНО-ЦІННІСНІ НОРМИ		
<i>Ставлення до власного здоров'я</i>	<i>Ставлення до лікування хвороб</i>	<i>Стигматизація</i>
- кожна культура визначає ставлення до власного фізичного та психічного здоров'я, що обумовлюється як біологічними так і духовними та соціальними факторами	- культурні цінності впливають на вибір методів лікування, зокрема в окремих куль-турах переважають доказової медицини в інших нетрадиційної або духовних практик	- окремі культури по різному сприймають фізіологічні та психологічні хвороби, що призводить до осуду і як наслідок обмеження до ступу до медичних послуг
МЕНТАЛЬНО-ПОВЕДІНКОВІ МОДЕЛІ УСТАНОВКИ		
<i>Довіра до системи охорони здоров'я</i>	<i>Ставлення до самолікування</i>	<i>Ставлення до профілактики</i>
- за умови низької довіри до державних інституцій знижується рівень звернення за медичною допомогою	- високий рівень самолікування призводить до зменшення попиту на медичні послугу і як наслідок громадського здоров'я	- в ряді країн культурно-релігійні особливості знижують рівень довіри до профілактики особливо щодо вакцинації
СІМЕЙНО-СОЦІАЛЬНІ РОЛІ		
<i>Роль сім'ї</i>	<i>Гендерна рівність</i>	<i>Взаємодія із лікарем</i>
- розподіл сімейних ролей може призвести до авторитетності певних членів сім'ї у прийнятті рішення про лікування	- гендерна рівність визначає рівний доступ до медичних послуг жінок та чоловіків, а також доступ до медичної освіти та медичної професії	- від авторитетності професії лікаря визначається рівень довіри до нього та відповідно прийняття рішення про лікування
МОВНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ		
<i>Мовні бар'єри</i>	<i>Невербальні коди</i>	
- даний бар'єр є особливо важливим для держав із високим рівнем міграційних потоків, зокрема країн-членів Європейського Союзу	- культурні особливості та ментальність по різному визначають сприйняття дотиків, жестів та дистанцію, що впливає на взаємодію між учасниками медичної допомоги	
РЕЛІГІЙНІ НОРМИ		
<i>Обмеження харчування</i>	<i>Питання біоетики</i>	<i>Доступ до професії</i>
- окремі релігіє визначають певні обмеження у виживанні продуктів харчування, це може стосуватися в тимчасових обмеженнях (наприклад Піст в Християнстві) або певних продуктів (наприклад, свинина в Ісламі)	- кожна релігія по різному відносить до менших медичних по слуги, наприклад аборти, донорство, пластикна хірургія, що може варіюватися від повної заборони то часткових обмежень	- у певних релігіях є обмеження або повні заборони до контакту між різностатевими лікарем та пацієнтом, що призводить до обмеження доступу до медичних послуг або ж їх якості та результативності

Ментально-психологічні фактори розвитку системи охорони здоров'я являють собою сукупність психологічних, поведінкових, мотиваційних та ціннісних характеристик населення, медичного персоналу і управлінських

суб'єктів, що визначають рівень довіри, адаптивності, стійкості та ефективності функціонування системи. Зазначені фактори можна охарактеризувати наступним чином: рівень довіри населення до системи охорони здоров'я; психологічна готовність населення до взаємодії з системою; психоемоційний стан медичного персоналу; культура здоров'я та поведінкові установки населення; ментально-культурні особливості суспільства.

Список використаних джерел

1. Сабецька Т.І. Аналіз кадрового забезпечення галузі охорони здоров'я України. *Економіка та суспільство* . 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-26>
2. Андрєєв Є.В. Державна євроінтеграційна політика в сфері охорони здоров'я: монографія. Житомир: ТОВ «Видавничий дім “Бук-Друк”». 2025. 300 с.